[DEF TEKST TOTAAL Jaarverslag 2022-2023]

[Omslag]

Jaarverslag Leerplicht 2022-2023

Samen voor aanwezigheid

[Logo gemeente Amsterdam]

[Beeld: begeleiding van jongere door leerplichtambtenaar + ketenpartner]

Inhoud

Voorwoord wethouders Moorman en Mbarki

Inleiding

Hoofdpunten jaarverslag Leerplicht

Kerngetallen schoolverzuim met toelichting

Verhalen over begeleiding
- Het verhaal van Faisel Ahmadali, projectondersteuner Samenwerkingsverband
- Het verhaal van Marlies Oonk en Pascal Riet, directie basisschool Pro Rege
- Het verhaal van Othalia Sordam, ervaringsdeskundige
- Het verhaal van Selda van Geene - Demirci, senior leerplichtambtenaar
- Het verhaal van Evelien Mulder, teammanager Leerplicht
- Het verhaal van Mirjam Vonk, Officier van Justitie Openbaar Ministerie

Speerpunten schooljaar 2023-2024

Begrippenlijst

Colofon

Voorwoord
[Marjolein Moorman en Sofyan Mbarki]

Beste lezer,

Voor u ligt het jaarverslag Leerplicht 2022-2023. Hierin geven we een overzicht van de resultaten van het afgelopen schooljaar op gebied van verzuim, het aantal thuiszittende kinderen en jongeren, het aantal afgegeven vrijstellingen voor de Leerplicht en de inzet van medewerkers binnen het team Leerplicht.

Het uitbrengen van dit jaarlijkse verslag is een wettelijke verplichting[1]. Maar daarnaast maakt het verslag voor ons als gemeente inzichtelijk wat er goed gaat en waar juist extra investering en aandacht voor nodig is. Al onze kinderen en jongeren hebben recht op onderwijs. De inzet van onze leerplichtorganisatie helpt bij het waarborgen hiervan.

Een stabiele schoolloopbaan is van cruciaal belang voor de toekomst van een kind of jongere. De school is een plek om te leren. Een plek om jezelf te ontwikkelen. Èn een plek waar leeftijdsgenoten met verschillende achtergronden en culturen elkaar ontmoeten. Leerplicht heeft het afgelopen schooljaar weer hard gewerkt om ervoor te zorgen dat alle kinderen en jongeren in beeld zijn en onderwijs volgen. Uitdagingen liggen er daarbij genoeg. Zo valt bijvoorbeeld het veelvuldig verzuim van leerplichtige studenten op het mbo op. Daarnaast is het aantal thuiszitters toegenomen ten opzichte van vorig schooljaar. Daarom is de aanpak samen met ketenpartners geïntensiveerd. We kijken nog meer dan voorheen met de samenwerkingsverbanden naar wat er wél mogelijk is voor deze thuiszittende kinderen en jongeren. Dat kunnen we niet alleen.
Samen met de scholen en ketenpartners staan we voor de gezamenlijke uitdaging om ervoor te zorgen dat zoveel mogelijk kinderen en jongeren aanwezig zijn op school. De titel van dit jaarverslag is daarom *Samen voor aanwezigheid*.

Namens het college bedanken wij de collega's van Leerplicht voor hun grote inzet voor onze jonge Amsterdammers.

Met hartelijke groet,

Marjolein Moorman (wethouder Onderwijs)
Sofyan Mbarki (wethouder Mbo)

[1] Leerplichtwet artikel 25 lid 1

Inleiding

In dit rapport treft u de cijfers over het schooljaar 2022-2023. Op veel plekken in dit verslag vergelijken we deze laatste cijfers met de cijfers van vorige jaren. Zijn er wetmatigheden te zien? Of wijken cijfers juist af van voorgaande jaren? Is daar een logische verklaring voor? Cijfers zijn voor ons een belangrijke informatiebron om te sturen op ons beleid en op onze werkwijze.
Aan de hand van de cijfers passen wij, waar nodig, onze werkwijze aan. Dat doen wij onder meer aan de hand van een leer- en ontwikkelaanpak binnen ons team en door aanpassingen van onze werkwijzen in de uitvoering. Scholing van onze medewerkers is daarnaast een belangrijk aandachtspunt. Daarmee kunnen we de kwaliteit van ons werk verder verbeteren – en daarmee de dienstverlening aan de Amsterdammer.

We houden alle ontwikkelingen in de stad nauwlettend in de gaten. Dat doen we door goed samen te werken met al onze ketenpartners in de stad. Hun signalen uit het veld zijn belangrijk voor ons werk. Het laat zien wat er nodig is. Het laat zien wat een kind of jongere nodig heeft om succesvol te zijn. We zijn er voor ieder Amsterdams kind en zijn of haar gezin. De toekomst van het kind staat daarbij centraal.

De gemeente Amsterdam hanteert enkele belangrijke leidende principes als het gaat om goede kwaliteit van dienstverlening richting al haar inwoners. Gelijke kansen voor ieder Amsterdams kind is daarbij een belangrijk credo. Om dat voor elkaar te krijgen, moeten we soms zoeken naar creatieve en ongewone oplossingen. Veel kinderen en jongeren vragen om een individuele aanpak. Om maatwerk. Dus zullen we waar nodig ongelijk handelen om te zorgen voor gelijke kansen.

Cijfers vertellen veel maar lang niet altijd alles. Omdat geen leerling of student hetzelfde is, is geen enkel casus hetzelfde. Ter illustratie treft u in dit verslag zes verhalen uit de praktijk aan. We laten onder meer twee schooldirecteuren aan het woord. Een oud leerling. Een leerplichtambtenaar. Een teammanager. Een Officier van Justitie. Allemaal vertellen ze in hun rol hoe ze bij verzuim, en bij mogelijke preventie betrokken zijn. Wat werkt. Wat niet werkt. Hoe we uitval kunnen voorkomen, en hoe we samen kunnen werken om een kind op school te houden. Dit jaarverslag heeft daarom de titel *Samen voor aanwezigheid* meegekregen.

We wensen u veel leesplezier.

Leerplicht gemeente Amsterdam

1 Hoofdpunten jaarverslag Leerplicht 2022-2023

De kerngetallen van dit schooljaar zijn vergeleken met de kerngetallen van het vorige (schooljaar 2021-2022). De belangrijkste bevindingen van het jaarverslag Leerplicht 2022-2023 worden weergegeven in onderstaande tabel. Deze bevindingen lichten we in de opeenvolgende hoofdstukken verder toe.

Doelgroep	**2021-2022**	**2022-2023**	**Verschil %**
Leerplichtig	102498	103182	**0,7%**
Bovenleerplichtig	9895	9547	**-3,5%**

Relatief verzuim leerplichtig	**Absolute aantallen**			**Relatieve percentages t.o.v. doelgroep**		
	2021-2022	**2022-2023**	**Verschil %**	**2021-2022**	**2022-2023**	**Verschil**
Verzuim PO	92	128	**39,1%**	0,2%	0,2%	**0,0%**
Verzuim SO leerplichtig	206	150	**-27,2%**	8,1%	5,9%	**-2,2%**
Verzuim SO bovenleerplichtig	17	31	**82,4%**	12,1%	20,4%	**8,3%**
Verzuim VO leerplichtig	1378	1474	**7,0%**	3,6%	3,8%	**0,2%**
Verzuim VO bovenleerplichtig	151	169	**11,9%**	17,5%	17,4%	**-0,1%**
Verzuim MBO leerplichtig	1625	1531	**-5,8%**	33,3%	31,8%	**-1,5%**
Verzuim MBO bovenleerplichtig[2]	3193	1681	**-47,4%**	44,0%	24,3%	**-19,7%**
Totaal	3301	3285	**-0,5%**	3,20%	3,20%	**0,00%**
Overig	**Absolute aantallen**			**Relatieve percentages t.o.v. doelgroep**		
	2021-2022	**2022-2023**	**Verschil %**	**2021-2022**	**2022-2023**	**Verschil**
Thuiszitters	149	222	**49,0%**	0,10%	0,20%	**0,10%**
Absoluut verzuim	900	1077	**19,7%**	0,90%	1,00%	**0,10%**
Vrijstellingen (totaal)	1071	1209	**12,9%**	1,04%	1,18%	**0,13%**
Vrijstellingen 5 sub c (onderwijs in buitenland)	432	528	**22,2%**	0,42%	0,52%	**0,09%**
Vrijstellingen artikel 15	80	121	**51,3%**	0,08%	0,12%	**0,04%**

Twee van de drie streefwaarden[3] zijn in 2022-2023 behaald:

1. Het percentage absoluut verzuim bedraagt 1,0% (streefwaarde is 1,0%).
2. Het percentage relatief verzuim bedraagt 3,2% (streefwaarde is 3,5%).

[2] De cijfers met betrekking tot het verzuim van bovenleerplichtigen op het mbo geven een vertekend beeld vanwege de nieuwe aanpak voor studenten van 18 jaar en ouder. Zie hoofdstuk 2.4.1.
[3] De streefwaarden komen uit de begroting van de gemeente Amsterdam. Zie https://www.amsterdam.nl/bestuur-organisatie/financien/begroting-2023/

2 Kerngetallen Leerplicht

In dit hoofdstuk presenteert Leerplicht de resultaten over het schooljaar 2022-2023. We geven daarbij inzicht in de cijfers over de volgende onderwerpen: de leerling populatie, het aantal thuiszitters, absoluut verzuim, relatief verzuim, vrijstellingen, halt-verwijzingen, processen-verbaal en deurbezoeken.

2.1 Algemene kerngetallen

2.1.1 Inzicht in de leerling populatie

Bij de kerngetallen gaat het om alle leerplichtige kinderen en jongeren tot 23 jaar woonachtig in Amsterdam, zonder startkwalificatie. Dat waren er 112.726 in dit schooljaar. Dit betekent ten opzichte van het schooljaar 2021-2022 een stijging van ruim 626 leerlingen en studenten. Leerlingen en studenten die in Amsterdam onderwijs volgen, maar in een andere gemeente wonen, vallen onder de Leerplicht van hun eigen woonplaats. Amsterdamse kinderen en jongeren, die buiten Amsterdam naar school gaan, zijn dus wel meegenomen in deze kerngetallen. Scholen zijn wettelijk verplicht en verantwoordelijk voor het melden van ongeoorloofd verzuim aan Leerplicht. De cijfers in dit jaarverslag laten dan ook alleen het gemelde verzuim zien. Na gemeld verzuim begeleidt de leerplichtambtenaar het kind of de jongere met als doel om aanwezigheid op school te bevorderen. De leerplichtambtenaar doet dit door onder andere in gesprek te gaan met ouders/verzorgers, het kind of de jongere zelf en de verschillende ketenpartners, zoals de school.

Veruit de meeste kinderen worden niet bij Leerplicht gemeld. Dit betekent dat ze normaal naar school gaan en werken aan hun toekomst.

In dit hoofdstuk hebben we het over leerplichtigen en bovenleerplichtigen. Leerplichtigen zijn kinderen in de leeftijd van 5 tot 16 jaar en jongeren in de leeftijd van 16 tot 18 jaar die nog geen startkwalificatie hebben behaald. Zij hebben een kwalificatieplicht. Bovenleerplichtigen zijn jongeren van 18 tot 23 jaar zonder startkwalificatie.

Figuur 1: Leerlingenpopulatie schooljaar 2022-2023

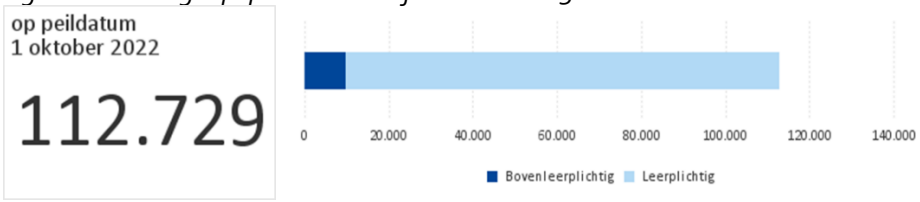

In het schooljaar 2022-2023 waren er 103.182 kinderen en jongeren leerplichtig. Hiervan is 4,7% (4896) in begeleiding geweest bij Leerplicht (zie tabel 1). Ten opzichte van het schooljaar 2021-2022 (4,6%) is dit een stijging van 0,1% (zie tabel 2). Gelet op de stijging van het aantal leerlingen gestegen in schooljaar 2022-2023 betekent dit dat het aantal leerplichtigen in begeleiding bij Leerplicht stabiel is gebleven.

In het schooljaar 2022-2023 waren er 9547 jongeren bovenleerplichtig. Hiervan is 38,8% (3707) (zie tabel 1) bij Leerplicht in begeleiding geweest. Ten opzichte van het schooljaar 2021-2022 (48,7%) is dit een daling van 9,9% (zie tabel 2).

Tabel 1: Aantal leerplichtige en bovenleerplichtige Amsterdamse kinderen en jongeren die in begeleiding zijn geweest bij Leerplicht

	Doelgroep	Begeleiding	Percentage
Leerplichtig	103182	4896	4,7%
Bovenleerplichtig	9547	3707	38,8%
Totaal	112729	8603	7,6%

Tabel 2: Ontwikkeling aandeel leerplichtige en bovenleerplichtige Amsterdamse jeugdigen in begeleiding

	2018-2019	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023
Leerplichtig	4,8%	3,9%	3,7%	4,6%	4,7%
Bovenleerplichtig	50,5%	41,5%	44,4%	48,7%	38,8%
Aandeel	10,7%	8,4%	7,6%	8,5%	7,6%

2.1.2 Begeleidingsresultaat naar school

Uit het begeleidingsresultaat blijkt dat Leerplicht alle kinderen en jongeren die leerplichtig en bovenleerplichtig zijn, in beeld heeft. Het resultaat van de begeleiding zou moeten zijn dat het verzuim stopt en de kinderen weer naar school gaan. Waar nodig zet Leerplicht daarvoor andere of aanvullende begeleiding in. Van de leerplichtige kinderen en jongeren die bij Leerplicht in begeleiding zijn geweest vanwege verzuim gaat 74,7% (3657) een jaar na begeleiding naar school. Leerplicht heeft 4,2% (204) van deze jongeren overgedragen aan het Jongerenpunt. Het Jongerenpunt is een onderdeel van de gemeente Amsterdam en begeleidt jongeren die voortijdig uitvallen naar werk, naar een andere opleiding of naar een passende dagbesteding. 1,6% (78) van de leerplichtige jongeren heeft een startkwalificatie behaald en behoort niet meer tot de doelgroep van Leerplicht. Het aantal leerplichtige kinderen en jongeren die niet meer onder de doelgroep vielen - omdat ze in de tussentijd waren uitgeschreven uit de Amsterdamse gemeentelijke basisadministratie - bedroeg 2,3% (2365) van het totaal aantal leerplichtige kinderen en jongeren (103182).

Van de bovenleerplichtige jongeren die bij Leerplicht in behandeling zijn geweest vanwege verzuim gaat 38,1% (1411) 1 jaar na de begeleiding naar school. Leerplicht droeg hierbij 36,3% (1344) van de jongeren die in behandeling zijn geweest over aan het Jongerenpunt. 5,5% (203) van de bovenleerplichtige jongeren heeft een startkwalificatie behaald en behoort niet meer tot de doelgroep van Leerplicht. Het aantal leerplichtige kinderen en jongeren dat niet meer onder de doelgroep viel - omdat ze in de tussentijd waren uitgeschreven uit de Amsterdamse gemeentelijke basisadministratie - bedroeg 9,6% (920) van het totaal aantal bovenleerplichtige jongeren (9547).

Tabel 3: Begeleidingsresultaat op 1 oktober 2022 van de leerplichtigen en bovenleerplichtigen, uitgesplitst naar leerplichtstatus.

	Startkwalificatie		Schoolgaand		Vrijstelling		Niet schoolgaand		Jongerenpunt		Geen doelgroep		Jeugdigen	
Leerplichtig	78	1,6%	3657	74,7%	26	0,5%	322	6,6%	204	4,2%	609	12,4%	4896	100,0%
Bovenleerplichtig	203	5,5%	1411	38,1%	0	0,0%	168	4,5%	1344	36,3%	581	15,7%	3707	100,0%
Totaal	281	3,3%	5068	58,9%	26	0,3%	490	5,7%	1548	18,0%	1190	13,8%	8603	100,0%

**De percentages geven weer hoeveel kinderen en jongeren naar school zijn begeleid*

2.1.3 [VERHAAL 1] Othalia Sordam (Samen voor aanwezigheid)
[Beeld:

Othalia kan makkelijk leren. Ze is leergierig. Op de basisschool doet ze het erg goed. Ondanks haar havo/vwo-advies gaat ze naar het vmbo. En ook daar leert ze gemakkelijk. Er breekt een periode aan dat het haar veel moeite kost om op tijd op school te komen. En dat blijft bij leerplicht niet onopgemerkt. Tijdens de gesprekken die ze daar voert, valt haar vooral de persoonlijke benadering op. De oprechte belangstelling in haar als persoon. Dat heeft haar uiteindelijk bij de les gehouden, denkt ze. Othalia vertelt.

"Al op de basisschool wist ik dat ik rechten wilde gaan studeren. Ik was toen al dol op lezen, dus las ik alles wat ik maar kon vinden. Ook de juridische studieboeken van mijn broer, die bijna tien jaar ouder is dan ik. En dat vond ik interessant! Toen ik met leerplicht in aanraking kwam, werd vooral gevraagd naar mijn toekomstverwachtingen, naar wat ik voor mezelf voor ogen had. Jurist dus, al zat ik toen nog op het vmbo."

Moeite met op tijd komen
"Zonder mijzelf te willen vrijpleiten: het kwam misschien ook een beetje door de thuissituatie. Mijn moeder is chronisch ziek, wij waren thuis altijd gewend om daar rekening mee te houden en gewend om soms wat extra's te doen thuis. Ik was daardoor al vroeg erg zelfstandig. Daarnaast presteerde ik op het voortgezet onderwijs flink boven mijn niveau, wat misschien niet erg goed was voor mijn motivatie. Soms dacht ik te makkelijk dat ik het allemaal al wel wist, als ik toch al aan de late kant was. Tja, dat dacht ik toen. Maar daar beslis jij als leerling natuurlijk niet over. Je bent leerplichtig."

Oproep leerplicht
"Dat te laat komen werd dus geregistreerd, en op een moment gebeurde dat zo vaak dat ik een eerste oproep voor het spreekuur thuiskreeg. Aan mij gericht, maar mijn moeder zag natuurlijk die brief met drie rode kruizen op de mat liggen en maakte hem open. Daar was ze totaal niet blij mee. Mijn ouders zijn heel streng op naar school gaan, en op schoolprestaties. Ik ging dus naar het spreekuur. Wat ik toen niet wist, was dat mijn moeder al contact had opgenomen met de leerplichtambtenaar. "Maak haar maar flink bang!" Zoiets heeft ze vermoedelijk gezegd. Ikzelf had niet zo'n beeld bij wat ik van leerplicht kon verwachten. Een hele strenge instantie dacht ik. Iets waar je terecht komt als je niet meer te redden bent."

Drie gesprekken
"Ik denk dat ik alles bij elkaar drie gesprekken bij leerplicht heb gevoerd tijdens mijn schoolperiode. Het verwonderde me dat de toon van de gesprekken totaal niet intimiderend was. Er was heel veel aandacht voor mijn persoonlijke situatie. In stilte dacht ik: ik ben nu bij een instantie die over mij kan beslissen. Dat maakt dat je bijzonder eerlijk zo'n gesprek ingaat. Er werden vragen gesteld die ik totaal niet verwachtte: *Wie ben jij nu eigenlijk precies als mens? En hoe zie je dat voor je?* Er werd me voorgehouden dat ik, in het echte leven, bij een baas ook niet zomaar te laat kon komen. Ik kreeg positieve feedback van de leerplichtambtenaar. Hij voerde het gesprek op een goede manier. Dat is ergens wel binnen gekomen bij mij. Het heeft me aan het denken gezet."

Stage leerplicht
"Niets dan goeds over de leerplichtambtenaren, die bij leerplicht op mijn pad kwamen. Bij ons laatste gesprek vertelde de leerplichtambtenaar dat ik hem altijd mocht bellen, als dat nog eens nodig zou zijn. Meende hij dat? Of zeggen alle leerplichtambtenaren dat standaard? Ik was nog te jong om die inschatting te maken. Maar toen ik eenmaal op een juridische vervolgopleiding op het mbo zat, had ik een stageplek nodig en trok de stoute schoenen aan. Ik heb gesolliciteerd bij Leerplicht. Ik was daarmee de eerste mbo student die bij leerplicht stage mocht lopen. Ik voelde me vereerd. Maar zij zagen iets in mij. Ze zorgden dat ik met de juiste mensen kon meekijken en meewerken. Er werd mij het gevoel gegeven dat ik er toe deed. Het was een geweldige ervaring. Die periode heeft voor mij echt het verschil gemaakt."

Blik naar de toekomst
"Omdat ik op het mbo goede cijfers haalde, mocht ik meedoen aan een uitwisseling met In Holland, waarbij je op hbo-niveau studiepunten kon verdienen. Dat doorliep ik allemaal. Vervolgens maakte ik de stap naar de universiteit. Ik startte met de opleiding Notarieel recht aan de Radboud Universiteit, maar in verband met mijn leven in Amsterdam, maakte ik de switch naar de VU. Ik hoop over ongeveer anderhalf jaar af te studeren. Ik heb geluk gehad dat er op het juiste moment zulke goede mensen op mijn pad kwamen. Ik heb geluk gehad dat ik thuis gestimuleerd werd om het beste uit mijzelf te halen. Na mijn afstuderen? Misschien wel een baan bij de gemeente Amsterdam. Ik heb er goede herinneringen aan."

2.2 Thuiszitters

Figuur 2: Aantal thuiszitters

In deze paragraaf beschrijven we de ontwikkelingen en resultaten rondom thuiszitters.

Een thuiszitter is een leerplichtige jongere tot 18 jaar die vier weken of langer geoorloofd (langdurig ziek) of ongeoorloofd niet naar school gaat.

Landelijk wordt een thuiszitter gedefinieerd als een leerling die ingeschreven staat op school, maar langer dan 4 weken thuiszit. Daarnaast is er een kleine groep leerlingen die zonder schoolinschrijving thuiszit. Deze groep behoort ook tot de Amsterdamse definitie van thuiszitters. De leerplichtambtenaar heeft de mogelijkheid om voor de meest zorgelijke casussen maatwerk te leveren. Het gaat dan om situaties waarin leerlingen niet (volledig) kunnen deelnemen aan regulier of speciaal onderwijs. Op die manier waarborgen we samen met het onderwijs en ketenpartners het leer- en ontwikkelrecht van alle thuiszitters.

In het schooljaar 2022-2023 zijn er 222 thuiszitters geregistreerd. In tabel 4 is te zien dat in het schooljaar 2022-2023 in totaal 79 kinderen en jongeren korter dan 3 maanden hebben thuisgezeten. 143 kinderen en jongeren hebben langer dan 3 maanden thuisgezeten. In het schooljaar 2022-2023 is het aantal thuiszitters toegenomen met 73 (48,9%) ten opzichte van het schooljaar 2021-2022. Ook landelijk neemt het aantal thuiszitters toe, al is een vergelijking met landelijke cijfers moeilijk te maken. Dit komt omdat het ministerie van OCW een andere definitie van een thuiszitter hanteert dan de G4. Ook zijn er landelijk geen exacte cijfers bekend over de oorzaken van het thuiszitten. De achterliggende redenen van het thuiszitten zijn vaak meervoudig en complex en hierdoor moeilijk in cijfers te vatten.

Voor de toename van het aantal thuiszitters zijn verschillende verklaringen denkbaar. Leerplichtambtenaren constateren in de casuïstiek dat een deel van deze kinderen en jongeren problemen ervaren zoals armoede, schulden of een instabiele thuissituatie. Voor deze kinderen en jongeren is naar school gaan hierdoor minder vanzelfsprekend. Daarnaast geven scholen aan dat hun leerlingen en studenten na de coronacrisis moeite hebben om goed te functioneren in een normale klassikale setting. Leerlingen en studenten ervaren ook meer psychische klachten en de behoefte van scholen om meer passend onderwijs te organiseren neemt toe. Hierdoor wordt er vaker een beroep gedaan op het speciaal onderwijs en de (psychische) hulpverlening, waar lange wachtlijsten voor bestaan. Het aantal thuiszitters is, mede hierdoor, toegenomen.

Ook is de afgelopen jaren een duidelijke verschuiving in de verdeling van het aantal thuiszitters op basis van leeftijd te zien. Het aantal thuiszitters in de PO leeftijd (5 t/m 11 jaar) is toegenomen van 28 (12%) in het schooljaar 2018-2019 naar 64 (29%) in 2022-2023. Enerzijds komt dit doordat deze kinderen door de nog nauwere samenwerking tussen onderwijs en leerplicht beter in beeld zijn gekomen. Anderzijds komt dit doordat de ondersteuningsbehoefte van deze kinderen is toegenomen. Dit laatste is ook terug te zien bij een verdere afname aan jeugdhulpverlening.

Bij de aanpak van het terugdringen van thuiszitters heeft Leerplicht de afgelopen twee jaar de focus gelegd op nauwkeurige registratie en versterking van toezicht. Samen met de Samenwerkingsverbanden PO en VO doorloopt Leerplicht alle casussen. Beide partijen lopen daarbij ook elkaars registratie door, om ervoor te zorgen dat beide partijen dezelfde kinderen en jongeren in beeld hebben. Door deze werkwijze zijn nu alle thuiszitters in beeld. Deze interventie heeft ertoe geleid dat het aantal thuiszitters bekend bij Leerplicht en de Samenwerkingsverbanden is toegenomen.

Leerplicht zet zich samen met de ketenpartners in op het verder terugdringen van thuiszitters. Hierbij zetten we verschillende interventies in, zoals het overbruggen naar een speciale klas. De Amsterdamse school is hier een voorbeeld van: dit is een speciale klas voor kinderen tussen 5 en 7 jaar oud die een toelaatbaarheidsverklaring (tlv) hebben binnen het reguliere onderwijs. Dit voorkomt dat de kinderen thuis komen te zitten vanwege gebrek aan beschikbare plaatsen. Dit initiatief is er gekomen om de lange wachtlijsten binnen de hulpverlening en het passend onderwijs op te vangen

Daarnaast wordt het leerplichtregistratiesysteem ERISA momenteel doorontwikkeld met als doel leerlingen met een risico op thuiszitten eerder in beeld te brengen. Wanneer het verzuim zover oploopt dat er bijna sprake is van thuiszitten gaat er een extra melding naar de betrokken leerplichtambtenaar.

Tabel 4: Ontwikkeling aantal leerplichtige thuiszitters

Duur	2018-2019	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023
28-84 dagen	88	59	53	55	79
Meer dan 84 dagen	140	136	76	94	143
Totaal	228	195	129	149	222

Tabel 5: Ontwikkeling aantal leerplichtige thuiszitters naar bestaand (leerlingen die in het vorig schooljaar als thuiszitters zijn geregistreerd) en nieuw (leerlingen die dit schooljaar nieuw als thuiszitters geregistreerd zijn)

Aanleiding	2018-2019	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023
Bestaand	33	43	37	37	63
Nieuw	195	152	92	112	159
Totaal	228	195	129	149	222

2.2.1 [VERHAAL 2] Faisel Ahmadali (Samen voor aanwezigheid) [Beeld:

"Ik wist al rond mijn 12e dat ik het onderwijs in wilde gaan. Dat heeft vermoedelijk te maken met mijn jeugd, waar ik vandaan kom: uit een middenstandsgezin in Suriname. We hadden het thuis niet slecht, maar we werden omringd door buurten waar veel achterstandsgezinnen woonden. Als kind was ik altijd op straat. Vrijwel niemand heeft meer gespijbeld in zijn leven dan ik, echt waar. Ik speelde met de jongens uit de andere buurten. We voetbalden. Zo jong als ik was, zag ik op straat al enorme verschillen. Die kwetsbare groepen zijn me mijn hele leven blijven triggeren. Zo is het dus gelopen."

Van gemeente naar Samenwerkingsverband
"Ik ging op een moment bij de gemeente Amsterdam werken en had er verschillende functies. Ik werd vervolgens leerplichtambtenaar. Daar heb ik ongelofelijk veel kennis en ervaring opgedaan die me later in mijn werk voor het Samenwerkingsverband enorm hebben geholpen. Ik was altijd een zeer kritische leerplichtambtenaar. Protocollen waren niet heilig voor mij, ik keek altijd naar wat er werkelijk aan de hand was en handelde vervolgens zoals ik dacht dat het goed was. Ik vond het nodig om spreekuren op school te hebben dus organiseerde ik dat. Dat leverde me destijds een berisping op van mijn eigen organisatie, want dat kon niet. Vandaag de dag doen we niet anders. Op school ben je immers dicht bij de mensen voor wie je het allemaal doet. In 2008 heb ik de overstap gemaakt naar het Samenwerkingsverband, op verzoek van toenmalig directeur Frits Otto, die wel wat in mijn aanpak zag."

Buiten kaders denken en handelen
"Bij het Samenwerkingsverband heb ik de laatste jaren vooral kinderen en gezinnen met complexe problematiek begeleid. Hieronder veel langdurig thuiszitters. Ik ken het onderwijs en hulpverleningsland intussen erg goed, en weet dat bij langdurig schoolverzuim vaak iets anders nodig is dan alleen sancties. De protocollen die er zijn, creëren deels ook problemen, en zo blijf je dweilen met de kraan open. Ik heb me mijn hele werkzame leven verbaasd over het feit dat er zo weinig werd ingezet op verzuimpreventie. We blijken heel slecht in staat om buiten kaders te handelen al proberen we wel op die manier te denken. Maar het een met het ander verbinden lijkt vervolgens een brug te ver."

Dit vak vereist levenservaring
"En dat wordt op het hoogste niveau weleens vergeten. Ik zie soms dat net afgestudeerde collega's naar zware casussen worden gestuurd. Dat vertaalt zich in ziekte en verzuim, en vervolgens in veel wisselingen onder hulpverleners. Dat is voor een gezin of een kind met een hulpvraag rampzalig. Zij hebben behoefte aan dat vertrouwde gezicht dat ze bij de hand neemt. Alleen met vertrouwen bereik je iets in dit vak. Valt dat weg, dan raakt een gezin in veel gevallen uit beeld en stapelen problemen zich alleen maar verder op. Op die manier worden deels nieuwe problemen gecreëerd door het systeem zelf. Leerplicht verschuilt zich soms te veel achter protocollen, wat mij betreft. En dat kost tijd die je niet kunt verliezen. Bij iedere casus waar een dreigend uitvaller in het spel is, moet je razendsnel handelen. Iedere dag die je verliest, maakt dat een kind verder kan afglijden."

Jij past hier niet
"Dat zeggen we als samenleving naar mijn smaak veel te vaak tegen een kind. Kinderen met bepaalde gedragsproblemen krijgen dat meer dan eens te horen. Er is geen school die ze wil opnemen. Omdat ze er niet passen. En wat blijkt dus? Een kind moet in ons systeem passen,

terwijl het in mijn beleving juist andersom hoort te zijn: we moeten het systeem aanpassen aan een kind met een specifieke hulpvraag! In mijn hele carrière heb ik veel programma's tegen schooluitval voorbij zien komen. Ze mislukken meer dan eens bij gebrek aan consensus van onderop. Daar wordt vaak niet over nagedacht door de mensen die deze projecten bedenken."

Hier haal ik voldoening uit
"Een kind, een gezin verder helpen, daar ligt mijn passie. De bevestiging dat de manier waarop ik dingen aanpak, werkt. Ik hoor vaak: "Meneer Faisel, u ben de enige die hier zit en naar ons luistert. Die niet zegt wat ik moet doen. En die ook niet zegt dat u over een uur weer naar een volgende afspraak moet." In iedere casus die op mijn pad kwam, stak ik de tijd om precies te weten te komen wat er aan de hand was. Oprechte interesse in een kind, in een gezin werkt. Mensen weten meteen dat jij het beste met hen voorhebt. En dat heeft gemaakt dat ik altijd voor vrijwel ieder probleem een oplossing heb weten te vinden. Vrijwel altijd bracht ik het tot een goed einde. Daarbij hield ik me vaak zo min mogelijk aan regels en instituties, als ik dat nodig vond. Een keer is het me niet gelukt. Ach, trots is misschien een verkeerd woord. Ik wil graag zien dat de kinderen die ik help, weer trots op zichzelf worden!"

Dit ga ik straks zeggen bij mijn afscheid
"Ik heb de speech al een beetje in mijn hoofd:

Wat moet je doen als samenleving, als een kind niet in een hokje past
Maar het wel recht heeft op onderwijs, in welke vorm dan ook
Dan komt leerplicht in beeld
Uw kind zit thuis, dat mag niet
Maar op geen enkele school past deze leerling
Op die manier ontnemen we een kind het recht om zijn leerplicht te kunnen vervullen
Het kind wil best wel, zijn ouders ook, maar hoe
Zo belanden ze in een hele ambtelijke molen, buiten hun schuld

Ik wens mijn collega's die dit mooie vak nog een tijd zullen vervullen, veel praktische wijsheid toe. Wijsheid om oplossingen te forceren. Om een kind toe te leiden naar een plek waar het zich kan ontwikkelen. Dat kan een school zijn, maar ook een heel andere plek. Kijk kritisch als professional naar wat er schort aan het systeem zoals we dat nu met elkaar hebben ingericht. Durf onconventionele beslissingen te nemen. En boven alles: zorg ervoor dat je zo weinig mogelijk achter je bureau bent. Ben daar, waar je het hardst nodig bent. Dicht bij de mensen.

Dit gesprek vond plaats op de dag dat Faisel met pensioen ging, vlak voor zijn afscheidsfeest. Hij gaat vanaf nu vooral genieten van de mooie dingen die het leven te bieden heeft. Reizen in de Cariben, en in Azië bijvoorbeeld. Veel van de wereld zien nu zijn gezondheid dat nog allemaal toelaat. Geregeld zal hij daarbij Suriname aandoen, het land waar hij zijn roots heeft liggen. En vooruit, af en toe is er dan best nog plek om de handen uit de mouwen te steken. Bij een project voor schoolverlaters bijvoorbeeld. We wensen Faisel een mooie toekomst!

2.3 Absoluut verzuim

In deze paragraaf beschrijven we de ontwikkelingen en resultaten rondom absoluut verzuim. .

Er is sprake van absoluut verzuim als leer- of kwalificatieplichtige kinderen of jongeren niet op school staan ingeschreven, zonder dat daarvoor op grond van de Leerplichtwet een vrijstelling voor is afgegeven. Scholen zijn op grond van artikel 18 van de Leerplichtwet verplicht om in- en uitschrijvingen te melden.

Wanneer er sprake is van absoluut verzuim zoekt de leerplichtambtenaar uit waarom dit kind of deze jongere (nog) geen schoolinschrijving heeft. Een registratie van absoluut verzuim kan verschillende redenen hebben. Een kind of jongere:

- Is net 5 jaar geworden, en daarmee leerplichtig, maar de schoolinschrijving is nog niet definitief.
- Is recent naar Amsterdam verhuisd vanuit een andere gemeente en staat nog niet ingeschreven op een school in Amsterdam, maar is wel al uitgeschreven door de school uit de andere gemeente.
- Is een nieuwkomer/statushouder en kortgeleden in Amsterdam komen wonen.
- Is in afwachting van een (nieuwe) vrijstelling en staat om die reden niet ingeschreven op een school.
- Maakt de overstap naar een andere onderwijssector (po-vo, vo-mbo, overstap naar so). De vertrekkende school heeft al uitgeschreven, terwijl er nog geen nieuwe inschrijving is.
- Is in afwachting van een passend onderwijsaanbod.

2.3.1 Cijfers absoluut verzuim

Figuur 3: Aantal absoluut verzuimers

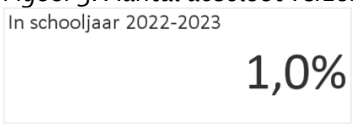

In het schooljaar 2022-2023 was het streven dat het aantal meldingen van leerplichtige kinderen en jongeren vanwege absoluut verzuim tot een maximum van 1% beperkt zou blijven. Dit is in het schooljaar 2022-2023 uitgekomen op 1,0%. De streefwaarde is daarmee behaald. Ten opzichte van het schooljaar 2021-2022 is er een stijging van 0,1% te zien.

Tabel 6: Ontwikkeling van het aandeel leerplichtige leerlingen

Verzuimduur	2018-2019	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023
Aantal absoluut verzuimers	896	554	520	900	1077
Aandeel verzuimers	0,9%	0,5%	0,5%	0,9%	1,0%

In het schooljaar 2022-2023 was bij 1077 leerplichtige kinderen en jongeren sprake van absoluut verzuim. In het schooljaar 2021-2022 ging het om 900 kinderen en jongeren. Deze stijging is onder andere toe te schrijven aan de komst van nieuwkomers. Onder die nieuwkomers bevinden zich

veel kinderen en jongeren. Zij hebben recht op onderwijs. Het aandeel absoluut verzuim onder nieuwkomers was op peildatum
1 oktober 2023 40% (426). Dit is een momentopname. Het werkelijke aantal verandert continu door onder meer

- De doorlopende toestroom van nieuwkomers.
- Door kinderen die een schoolinschrijving kregen en dus niet meer als absoluut verzuimers geregistreerd staan.
- Door kinderen en ouders die de gemeente verlieten, maar nog ingeschreven staan in de gemeentelijke basisadministratie.

Om voor alle nieuwkomers een plek in het onderwijs te garanderen, zijn er meer plekken in nieuwkomersklassen gerealiseerd. De goede samenwerking tussen de ketenpartners zoals opvangcentra, schoolbesturen, samenwerkingsverbanden en Leerplicht heeft geholpen om de nieuwkomers sneller te plaatsen.

De stijging is ook toe te schrijven aan een personeelstekort binnen Leerplicht. Hierdoor hebben sommige absoluut verzuim dossiers vertraging opgelopen. Inmiddels is er binnen Leerplicht extra inzet gerealiseerd onder ander door middel van externe inhuur. We hopen daarmee deze dossiers alsnog zo spoedig mogelijk op te pakken.

2.3.2 [VERHAAL 3] Marlies Oonk en Pascal Riet (Samen voor aanwezigheid) [Beeld:

Sinds 2020 vormen Marlies en Pascal samen de tweekoppige directie van basisschool Pro Rege in Amsterdam Nieuw West. Daarvoor stonden zij zelf jarenlang voor de klas, voor verschillende groepen. Dat doen zij nog steeds wel af en toe, wanneer er een vaste leerkracht uitvalt. Op de locatie Hemsterhuis wordt les gegeven aan zo'n 560 leerlingen. Op locatie Noorderhof zijn dat er ongeveer 110. De school heeft de basis goed op orde, ook als het gaat om verzuim. Daarbij is onvoorwaardelijk vertrouwen van alle ketenpartners die bij verzuim betrokken zijn, onontbeerlijk.

Onze rol bij schoolverzuim
Marlies: "Als directie zijn wij verantwoordelijk voor het bijhouden van verzuim van leerlingen. Verzuim begint altijd met de inschatting of dit geoorloofd is of niet. Pas als het niet lukt om contact met ouders of leerling te krijgen om het hier over te hebben, schakelen wij leerplicht in. Soms benaderen ouders ons rechtstreeks om extra verlof te vragen voor een kind. Dat kan heel uiteenlopende redenen hebben. Onder de tien dagen bepalen wij dat als school zelf. We kijken dan vooral of een leerling de lessen wel kan missen. Vraagt een ouder meer dan tien dagen verlof voor zijn kind, dan overleggen wij met leerplicht."

Vaste leerplichtambtenaar
Pascal: "Ja, wij hebben ook een vaste contactpersoon voor onze school. Aan het begin van het schooljaar voeren wij meestal een startgesprek – dan weten we wat we van elkaar kunnen verwachten. Soms maken we met de leerplichtambtenaar afspraken over op-tijd-kom acties bij ons op school. We overleggen bij veelvuldig verzuim. Ook als een kind langdurig ziek is, overleggen we met leerplicht en kijken we wat we in een individueel geval kunnen betekenen. De leerplichtambtenaar schuift vaak aan bij onze zorg overleggen."

Een ongewenste ontwikkeling
Marlies: "De wachtlijsten bij jeugdzorg zijn een grote bedreiging voor de ontwikkeling van veel van onze kinderen! Een kind dat extra zorg en aandacht nodig heeft, kan dat niet altijd op het juiste moment krijgen. En daar kunnen medeleerlingen in een klas veel last van hebben. We proberen dat als school zo goed mogelijk op te vangen, met alle middelen die we in huis hebben. Maar soms is een kind niet te handhaven in zo'n situatie. Het is een zware beslissing om zo'n kind te schorsen en te zoeken naar alternatieven. We doen het niet graag. Het gebeurt dan ook zelden – en als het gebeurt, dan is dat altijd in overleg met onze ketenpartners. Met leerplicht bijvoorbeeld."
Pascal: "Soms kan zoiets leiden tot langdurig thuiszitten, en dat is wel het laatste wat je wilt. Het is voor een kind – in welke situatie dan ook – niet goed om thuis te zitten. Het is ook niet goed voor de ontwikkeling – een kind mist in zo'n geval het contact met leeftijdsgenootjes. Ik denk dat we de extra aandacht voor de kinderen die dat nodig hebben, goed georganiseerd hebben hier op school. Soms nemen we ook kinderen op die op hun vorige school niet te handhaven waren. En ook deze kinderen kunnen we vaak iets bieden."

Een betrouwbare zorgketen
Marlies: "Ook dat is van invloed op de ontwikkeling van een kind. Als school moeten wij op onze ketenpartners aankunnen. We zien veel goede wil bij onze samenwerkingspartners. Maar soms is het eenvoudigweg allemaal te veel. We zien overbelaste medewerkers. We zien soms dat

belangrijke signalen daardoor niet adequaat worden opgepakt. Mensen van het OKT kunnen een grote rol spelen bij het voorkomen van erger bij schoolverzuim. Die functie zou vast aan de buurt en de school verbonden moeten zijn, denken we. Misschien zou een vaste ouder- en kind adviseur wel in dienst van het schoolbestuur moeten zijn."

Naweeën van corona

Pascal: "We zien het op veel manieren terug in gedrag van ouders en kinderen. Door langdurig onderwijs op afstand nemen mensen het minder nauw met de schooltijden. Op tijd komen lijkt weinig prioriteit te hebben. Mensen leefden een tijd lang in isolatie, en zijn mede daardoor veel individualistischer gaan denken, zien wij. Er wordt minder rekening met anderen gehouden. Deels een maatschappelijk probleem denk ik. Hier op school zien we dat terug!"
Marlies: "Veel kinderen hebben tijdens die coronaperiode daadwerkelijk een achterstand opgelopen. De jongste kinderen hier op school gingen niet naar de voorschool en dat is op veel manieren te merken. Sommigen hebben echt een achterstand opgelopen. En contact met anderen is juist zo cruciaal! Hier op school staat ontmoeting met anderen centraal, en tja, dat kon een tijd niet. Al begint het wel weer te komen. We staan – net als voor corona – weer bij de voordeur om ouders en kinderen te begroeten, een praatje te maken, even aandacht te hebben. Dat is belangrijk."

Heb vertrouwen in de school!

Pascal: "De samenleving verwacht van ons als school dat we veel maatschappelijke problemen oplossen. Dat is iedere dag weer een uitdaging. We worden erop afgerekend. En dat leidt soms tot onaangekondigd bezoek van de inspectie. Dat levert vaak de nodige aanbevelingen op. Niet altijd aanbevelingen of adviezen waar we iets mee kunnen, waar we ons in herkennen. Een beetje meer vertrouwen in onze expertise zou wel mogen! Wij kennen onze kinderen als geen ander, we zien ze iedere dag, en weten als geen ander wat ze nodig hebben. Dat vertrouwen hebben wij nodig om ons werk goed te kunnen doen."

Wat ons zou helpen

Marlies: "Een andere kijk op de realiteit. Een frisse blik. Neem onze school. Onze leerling populatie is hyperdivers. De omgeving is dat ook, je ziet het terug in de ruimtelijke ordening van dit stadsdeel. Je kunt het over afkomst hebben, maar wij zien dat dit hier op school helemaal niet speelt. Sociaal economische status telt. En dat vergt een andere benadering."
Pascal: "Eenduidigheid in regelgeving! Wat te doen met verzuim op regenboog vrijdag? Van verschillende leerplichtmensen kregen we in het verleden soms verschillende adviezen. Bij grote issues wordt van ons als school veel gevraagd. Anticipeer daar dan op als gemeente of als rijk! Bepaalde onderwerpen niet behandelen omdat het heikel is? Dat doen wij als school niet. Jonge kinderen moeten worden opgevoed tot volwaardige burgers. Daar hoort brede kennis bij over de grondbeginselen zoals ze in onze wet staan. Wat steun daarbij kunnen we als school goed gebruiken."
Marlies: "Misschien is het wel een kwestie van duidelijk rollen afbakenen. We werken goed samen met leerplicht, maar wat is precies de rol van de leerplichtambtenaar en waar ligt precies zijn bevoegdheid? Duidelijke taakafbakening kan laten zien waar iedereen van is. Dan is dat voor iedereen maar duidelijk!"

2.3.3 [VERHAAL 4] Evelien Mulder (Samen voor aanwezigheid) [Beeld:

Evelien werkt al langere tijd voor de afdeling Onderwijs van de gemeente Amsterdam. Eerst als beleidsadviseur, maar sinds augustus 2020 als teammanager leerplicht in Amsterdam West. Door de jaren heen heeft zij het vak van leerplichtambtenaar zien veranderen. De stad veranderde. Inzet op preventie werd steeds belangrijker. Daarbij is samenwerking met alle partners in de stad cruciaal. We doen het samen. Evelien vertelt.

"Leerplichtteam West heeft haar thuisbasis op het Bos en Lommerplein. Ons team bedient Amsterdam West, Nieuw-West en het havengebied. In de coronaperiode was alles anders. Na die periode van vooral digitaal werken, was het voor iedereen omschakelen naar het nieuwe normaal. En dat zien wij ook terug in Amsterdam West. Scholen hebben een grote behoefte aan fysiek contact met leerplicht. Het heeft dan ook de voorkeur van de leerplichtambtenaar om fysiek op school aanwezig te zijn. Dat is belangrijk als je wilt inzetten op preventie voor uitval."

Initiatieven op scholen
"Op veel scholen doen we al langer preventieve spreekuren, maar nog niet overal. We zien dat dit zijn vruchten afwerpt en dat het bij vele jongeren ook bij preventie blijft! Op het Calandlyceum zijn we in 2023 gestart met preventieve gesprekken. De aanwezigheid van leerplicht in de school wordt door zowel jongeren, ouders als personeel heel prettig ervaren."

Simpelweg er zijn, aanspreekbaar zijn, het gezicht in de school zijn, dat maakt de afstand klein en dat wordt enorm gewaardeerd. Een oud-collega van mij zei altijd: 'Vissen van je op zee.' Dat is me altijd bijgebleven en daarom vind ik aanwezigheid op scholen ook zo belangrijk
Willem, leerplichtambtenaar

"Op Marcanti zijn overigens ook jongerenwerkers op de school aanwezig. Dat blijkt behoorlijk succesvol – ook mede door de bijzondere rol die een jongerenwerker heeft. Hij of zij sluit net als de leerplichtambtenaar aan bij de belevingswereld van een jongere, maar heeft daarbij een vrijere rol. Jongerenwerkers zijn niet gehinderd door wettelijke taken en kaders. Ze zijn er primair voor de jongere. Maar er loopt dus veel meer. En dat kan ik alleen maar toejuichen. Alles is geoorloofd om zoveel mogelijk jongeren bij de les te houden!"

Tijd is een beperking
"Ook in mijn team zitten veel betrokken leerplichtambtenaren die gaan voor de persoonlijke en/of preventieve benadering. Zij kunnen veel voor een kind of jongere betekenen. Maar omdat er een veelheid aan taken wacht, en de bezetting de afgelopen jaren niet altijd goed was, lukt het niet altijd om de persoonlijk aandacht te geven die je zou willen geven. Voor veel bevlogen collega's is dat jammer. Ze zouden zo graag dat beetje extra willen doen, als ze merken dat ze daarmee het verschil kunnen maken. Binnen de afdeling leerplicht hebben we hier oog voor. We proberen tijdig nieuwe mensen in te werken, we zetten in op kwaliteit. Maar al ons werk moet wel gedaan worden. Meer tijd voor dienstverlening aan jongeren en scholen zou mooi zijn. De grootste uitdaging is goede mensen vinden!"

Andere beroepsgroepen
"De afgelopen jaren hebben we bij leerplicht onder meer nieuwe mensen aangenomen die uit andere beroepsgroepen afkomstig zijn. Hulpverlening. Politie. Maatschappelijk werk. Verfrissend, want de aanwezigheid van deze mensen in onze teams brengt iets teweeg. Ze kijken anders. Het

zorgt voor meer casuistiekbesprekingen. Die andere blik is een waardevolle aanvulling. Maar ook deze nieuwe collega's lopen tegen dilemma's op als de werkdruk hoog is en het beschikbaar aantal handen beperkt. Focus van alle collega's is en blijft het leveren van kwaliteit."

Het draait om communicatie

"Jazeker! Om een jongere op de rit te houden, is het nodig je netwerk te kennen en snel te kunnen schakelen. We lopen vaak tegen complexe problemen aan. Het ouderwetse spijbelen zien we niet zo vaak meer. Verzuim is een veelkoppig monster en kan vele oorzaken hebben. We zien vaak dat er problemen op meerdere leefgebieden aan ten grondslag liggen. We kunnen dat onmogelijk in ons eentje oplossen. Daar hebben we al onze ketenpartners bij nodig. Er zijn de komende jaren nog genoeg uitdagingen om met elkaar op te pakken. Krijg maar eens grip op de werkelijke reden van verzuim. Zijn de lessen bijvoorbeeld wel aantrekkelijk genoeg en is dat wellicht de reden waarom jongeren afhaken? Of zijn er problemen op andere leefgebieden waardoor de aanwezigheid op school wordt belemmerd? We zijn op de goede weg met elkaar, maar het kan altijd beter."

2.4 Relatief verzuim

In deze paragraaf beschrijven we de ontwikkelingen en resultaten rondom relatief verzuim.

Er is sprake van relatief verzuim als leer - of kwalificatieplichtige kinderen of jongeren ingeschreven staan op school, maar tijdens schooltijd verzuimen. Ook veelvuldig te laat komen rekenen we hiertoe. Scholen zijn op grond van artikel 21 van de Leerplichtwet verplicht om relatief verzuim te melden.

Bij verzuim vanaf 16 uur in vier weken stelt de leerplichtambtenaar een onderzoek in. Daar hoort een gesprek met ouders/verzorgers en (vanaf 12 jaar) het kind en/of jongere bij. Uit het onderzoek moet blijken wat de oorzaak is. Samen met het kind en/of jongere, ouders/verzorgers, school en andere ketenpartners wordt een oplossing gezocht om het verzuim te stoppen. Doen ouders onvoldoende om het verzuim te stoppen, dan zijn zij wettelijk gezien verwijtbaar. Dit geldt ook voor een kind van twaalf jaar en ouder. De leerplichtambtenaar kan dan een proces-verbaal opmaken. Dit gebeurt in het uiterste geval met als doel om een doorbraak te bewerkstelligen. Het Openbaar Ministerie en de rechtbank beslissen over het opleggen van eventuele geldboetes, begeleiding door de jeugdreclassering of een taakstraf.

2.4.1 Cijfers relatief verzuim leerplichtigen

Figuur 4: Aantal geregistreerde meldingen van relatief verzuim in het schooljaar 2022-2023

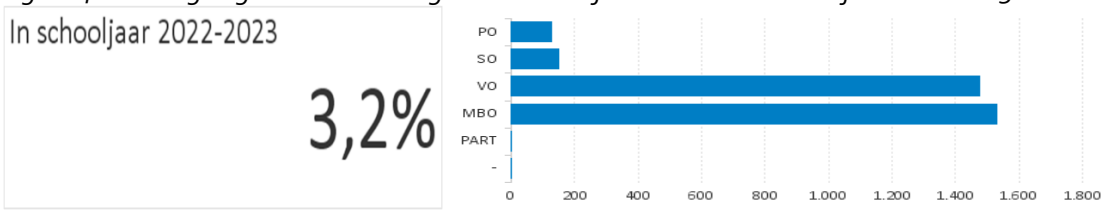

In schooljaar 2022-2023 streefden we ernaar dat voor maximaal 3,5% van de leerplichtige kinderen en jongeren een relatief verzuimmelding zou worden gedaan. Dit is 3,2% (3285). Zie tabel 7. De streefwaarde is daarmee behaald. Leerplicht zet in het schooljaar 2023-2024 in op het vernieuwen en implementeren van het werkproces rond relatief verzuim. Daarmee brengen we onze aanpak in lijn met de Methodisch aanpak schoolverzuim[4]. In het schooljaar 2022-2023 is er ingezet op preventieve spreekuren en het structureel voeren van start- en eindgesprekken met scholen en ketenpartners.

Het ongeoorloofd verzuim is toegenomen bij zowel leerplichtigen in het primair- als voorgezet onderwijs. Bij het primair onderwijs steeg het verzuim van 0,2% (92) kinderen en jongeren naar 0,2% (128) kinderen en jongeren en bij het voorgezet onderwijs van 3,6% (1378) naar 3,8% (1474). Anderzijds zien wij dat het ongeoorloofd verzuim is afgenomen bij leerplichtigen in het speciaal onderwijs van 8,1% (206) naar 5,9% (150) en het middelbaar beroepsonderwijs van 33,3% (1625) naar 31,8% (1531). Zie tabel 8.

[4] De methodisch aanpak schoolverzuim beschrijft in een stappenplan vier routes bij melding van ongeoorloofd verzuim: vrijwillige jeugdhulp, HALT-straf, dwang in civielrechtelijk of dwang in strafrechtelijk kader. Bij verzuim met achterliggende problematiek staat de inzet van jeugdhulp voorop.

Tabel 7: Percentage aantal leerplichtige leerlingen en studenten waarvoor een relatief verzuimmelding werd gedaan, per onderwijssoort

Schoolsoort	2018-2019	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023
Primair Onderwijs	0,2%	0,1%	0,2%	0,2%	0,2%
Speciaal Onderwijs	13,0%	7,9%	8,8%	8,1%	5,9%
Voortgezet Onderwijs	3,4%	3,1%	3,6%	3,6%	3,8%
Middelbaar Beroepsonderwijs	34,6%	28,5%	26,9%	33,3%	31,8%
Particulier Onderwijs	0,3%	0,1%	0,0%	0,0%	0,1%
Aandeel	3,3%	2,8%	3,0%	3,2%	3,2%

Tabel 8: Ontwikkeling aantal leerplichtige verzuimers met herhaalde begeleiding in afgelopen schooljaren naar schoolsoort

Schoolsoort	2018-2019	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023
Primair Onderwijs	7	3	10	9	15
Speciaal Onderwijs	159	76	104	102	51
Voortgezet Onderwijs	383	275	412	454	452
Middelbaar Beroepsonderwijs	840	619	600	757	769
Particulier Onderwijs	1	1	0	0	0
Aantal herhaald	1390	974	1126	1322	1287
Aantal verzuimers	3307	2807	2982	3301	3285
Aandeel herhaald	42,0%	34,7%	37,8%	40,0%	39,2%

2.4.2 Cijfers relatief verzuim bovenleerplichtigen

Figuur 5: Aantal bovenleerplichtige jongeren in het schooljaar 2022-2023

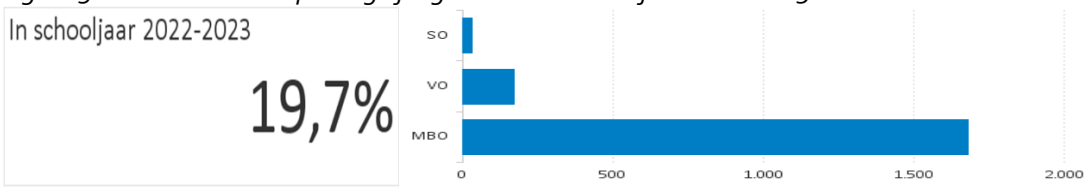

De naam van het RMC (Regionale Meld- en Coördinatiefunctie Voortijdig Schoolverlaten (RMC) is per 1 mei 2023 door Ingrado en OCW aangepast naar Doorstroompunt. Jongeren van 18 tot 23 jaar vallen niet meer onder de Leerplichtwet, maar onder de wet- en regelgeving van het Doorstroompunt. Het Doorstroompunt voert de wettelijke opdracht van gemeenten uit om jongeren die voortijdig de school verlaten in beeld te brengen en begeleiding te bieden. Het doel daarbij is het behalen van een startkwalificatie - door een passende opleiding en/of baan te bieden.

In het schooljaar 2022-2023 is het totaal aantal geregistreerde meldingen van relatief verzuim van bovenleerplichtige leerlingen en studenten 19,7% (1881) ten opzichte van 34% (3361) in het schooljaar 2021-2022. Deze daling is vooral toe te schrijven aan de cijfers op het mbo. Dit komt door de nieuwe aanpak voor studenten van 18 jaar en ouder die per 1 augustus 2022 wordt gehanteerd. Tot 1 augustus deden mbo-instellingen een melding bij ongeoorloofd verzuim van 16 uur in 4 weken. Dit leidde tot een zeer hoog aantal meldingen. Dit was onwerkbaar voor de leerplichtambtenaar. Mbo-instellingen stuurden automatisch gegenereerde meldingen naar Leerplicht zonder zelf met de student in gesprek te gaan en op zoek te gaan naar achterliggende oorzaken. Leerplicht heeft zelf niet de capaciteit om al deze meldingen te onderzoeken en op te pakken. Daarom heeft de gemeente met de mbo-instellingen afgesproken dat er nu wordt gemeld bij:

- Wettelijk verzuim van studenten van 18 jaar en ouder zonder startkwalificatie bij vier aaneengesloten lesweken (onder de noemer 'RMC-verzuim').
- Zorgen of risico's over het verzuim van de student eerder dan bij vier aaneengesloten lesweken (onder de noemer 'overig verzuim').[5]

Vanuit de gemeente is een projectleider aangesteld om het verzuimbeleid van de scholen en de inzet van Leerplicht door te ontwikkelen. Daarbij wordt ook gekeken naar de rol en de inzet van Leerplicht. Dit schooljaar wordt daarom als overgangsjaar beschouwd. Leerplicht blijft zich intussen inzetten om de 18+-studenten de ondersteuning te bieden die zij nodig hebben.

Bij het voorkomen van schooluitval wordt ook samengewerkt met het Jongerenpunt. Op elke mbo-locatie is een jongerenadviseur van het Jongerenpunt van de gemeente aanwezig. Jongeren die voortijdig stoppen met hun opleiding kunnen er begeleiding krijgen naar werk of naar een andere opleiding. Deze samenwerking dient een belangrijk gemeenschappelijk doel: voorkomen van schooluitval.

Naast de samenwerking met het Jongerenpunt intensiveren we de inzet van Leerplicht op het mbo. Leerplichtambtenaren die aan een mbo-locatie zijn verbonden, worden specialisten. Zij kennen de doelgroep goed en krijgen extra instructie en training om hun werk zo goed mogelijk te doen. Zij zijn zichtbaard op de scholen zodat de studenten en de medewerkers ze beter weten te vinden.

[5] Bron: Aanpak verzuim gewijzigd voor studenten van 18 jaar en ouder

In het speciaal onderwijs is het verzuim onder bovenleerplichtige leerlingen en studenten met 8,3% toegenomen. Deze cijfers komen goeddeels overeen met de cijfers van vóór de coronapandemie. Leerplicht zal aankomend schooljaar inzetten op een onderzoek naar de vraag waar deze stijging vandaan komt.

Tabel 9: Percentage aantal bovenleerplichtige leerlingen en studenten waarvoor een relatief verzuimmelding werd gedaan, per onderwijssoort

Schoolsoort	2018-2019	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023
Primair Onderwijs	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Speciaal Onderwijs	28,6%	16,6%	16,2%	12,1%	20,4%
Voortgezet Onderwijs	19,9%	12,2%	16,9%	17,5%	17,4%
Middelbaar Beroepsonderwijs	50,9%	41,9%	40,4%	44,0%	24,3%
Particulier Onderwijs	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Aandeel	25,5%	22,8%	28,9%	34,0%	19,7%

Tabel 10: Ontwikkeling van het aandeel bovenleerplichtige verzuimers naar schoolsoort

Schoolsoort	2018-2019	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023
Primair Onderwijs	0	0	0	0	0
Speciaal Onderwijs	44	27	23	17	31
Voortgezet Onderwijs	170	101	128	151	169
Middelbaar Beroepsonderwijs	3.570	3.024	2.867	3.193	1.681
Particulier Onderwijs	0	0	0	0	0
Aantal verzuimers	3784	3152	3018	3361	1881
Aantal leerlingen	14814	13816	10427	9895	9547

2.5 Vrijstellingen

In deze paragraaf beschrijven we de ontwikkelingen en resultaten rondom vrijstellingen.

In de Leerplichtwet is een aantal criteria opgenomen op grond waarvan vrijstelling van de leerplicht kan worden aangevraagd. Dit zijn:

- *Vrijstelling artikel 5 sub a: vrijstelling om lichamelijke of psychische redenen.*
- *Vrijstelling artikel 5 sub b: vrijstelling op basis van bedenkingen tegen de richting van het onderwijs.*
- *Vrijstelling artikel 5 sub c: vrijstelling op basis van een inschrijving op een school in het buitenland.*
- *Vrijstelling artikel 15: vrijstelling wegens het volgen van ander onderwijs, bijvoorbeeld een bedrijfsopleiding of een speciale vakopleiding.*

We zien een stijging van 30% in het totaal aantal vrijstellingen ten opzichte van het schooljaar 2021-2022. Deze trend blijft aanhouden, na twee schooljaren van daling. De grootste stijgingen, zowel in absolute aantallen als in percentage, doen zich voor in artikel 5 sub c en in artikel 15.

Artikel 5 sub a

In het schooljaar 2022-2023 zijn er 502 vrijstellingen verleend op grond van artikel 5 sub a. Dit is een toename van 18 vrijstellingen vergeleken met het voorgaande schooljaar. De trend van een stijgend aantal vrijstellingen is al meerdere jaren gaande. Dit schooljaar is door het Kohnstamm Instituut op verzoek van de G4 (Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht) een onderzoek[6] gedaan hiernaar. Het onderzoek heeft voor de gemeente Amsterdam geen nieuwe inzichten opgeleverd. Na overleg met het Samenwerkingsverband en de GGD heeft Leerplicht het werkproces vrijstelling sub a aangescherpt.

Artikel 5 sub b

In het schooljaar 2022-2023 zijn 54 vrijstellingen van rechtswege op grond van artikel 5 sub b toegekend. Dit is een daling van 12 vrijstellingen ten opzichte van het schooljaar 2021-2022. Daarnaast is het aantal vrijstellingen het afgelopen vijf jaar stabiel gebleven. Het vernieuwde werkproces artikel 5 sub b is dit schooljaar geïmplementeerd. In het nieuwe werkproces worden ouders/verzorgers bij het beroep op vrijstelling 5 sub b uitgenodigd voor een gesprek met de leerplichtambtenaar. Leerplicht ervaart hierin dat de ouders/verzorgers terughoudend zijn in het voeren van dit gesprek. Als een gesprek eenmaal toch gevoerd is, blijkt een groot deel van de ouders/verzorgers blij met de zorg en aandacht van de gemeente Amsterdam. Leerplicht hecht veel waarde aan het voeren van deze gesprekken: tijdens de gesprekken kan met de ouders/verzorgers meer informatie over het onderwijsprogramma en dagbesteding van het kind en jongere wordt gedeeld.

Artikel 5 sub c

In het schooljaar 2022-2023 zijn 528 vrijstellingen van rechtswege toegekend op grond van artikel 5 sub c. Dit is een toename van 96 vrijstellingen ten opzichte van het schooljaar 2021-2022.
Naar aanleiding van deze toename heeft Leerplicht dossieronderzoek gedaan.
Uit dit onderzoek is gebleken dat er geen zorgwekkende redenen voor deze toename zijn.

[6] Dit onderzoek is te lezen via:
https://openresearch.amsterdam/image/2023/6/15/onderzoek_vrijstellingen_leerplichtwet_g4.pdf

Artikel 15

In het schooljaar 2022-2023 zijn 121 vrijstellingen van rechtswege toegekend op grond van artikel 15. Dit is een toename van 41 vrijstellingen ten opzichte van het schooljaar 2021-2022. Naar aanleiding hiervan heeft Leerplicht een dossieronderzoek uitgevoerd. Uit dit onderzoek blijkt dat de vrijgestelde jongeren vervangend onderwijs volgen en/of tijdelijk aan het werk zijn.

Tabel 11: Ontwikkeling aantal leerplichtigen vrijgesteld van leerplicht naar vrijstellingsgrond (artikel van de Leerplichtwet)

Wetsartikel	2018-2019	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023	Totaal
Artikel 3a[7]	2	0	0	0	2	0%
Artikel 3b	2	5	2	9	2	1%
Artikel 5 sub a	373	419	448	484	502	30%
Artikel 5 sub b	61	50	55	66	54	4%
Artikel 5 sub c	355	274	319	432	528	56%
Artikel 15	37	52	48	80	121	11%
Sum:	830	800	872	1071	1209	100%

Tabel 12: Aantal leerplichtigen vrijgesteld van leerplicht naar schoolsoort en vrijstellingsgrond schooljaar 2022-2023

Schoolsoort	Artikel 3a	Artikel 3b	Artikel 5 sub a	Artikel 5 sub b	Artikel 5 sub c	Artikel 15	Totaal
Primair Onderwijs	0	0	5	1	211	0	217
Speciaal Onderwijs	0	0	21	0	5	4	30
Voortgezet Onderwijs	1	0	7	0	69	33	110
Middelbaar Beroepsonderwijs	1	2	1	0	3	15	22
Particulier Onderwijs	0	0	0	0	15	1	16
Geen onderwijs	0	0	468	53	225	68	814
Totaal	2	2	502	54	528	121	1209

[7] Artikel 3a en 3b zijn geen vrijstellingen. Ouders kunnen hier beroep doen op vervangend leerplicht.

2.5.1 [VERHAAL 5] Selda van Geene - Demirci-van Geenen (Samen voor aanwezigheid)
[Beeld:

Leerplichtambtenaar wilde Selda zeker niet worden toen ze na de middelbare school aan een hbo vervolgopleiding begon. Maar een collega bij het vrijwilligerswerk dat ze deed, kende zo iemand, en die persoon was op zoek naar een stagiair. Ze besloot het gesprek aan te gaan. Selda had nogal een streng beeld van leerplichtambtenaren, maar dit bleek juist een hele lieve vrouw te zijn met veel passie en grote betrokkenheid bij haar werk. Dat inspireerde haar. Oprechte aandacht voor ieder kind. Zo probeert zij nu zelf ook invulling aan haar werk te geven.

Van Zuid naar Oost
Daar begon ik als leerplichtambtenaar. Een interessant stadsdeel. Het heeft de hoogste dichtheid aan middelbare scholen in de stad - met veel uiteenlopende niveaus en heel verschillende populaties. Echt interessant. Zuid heeft ook een aantal MBO scholen. Daarna ben ik naar Oost gegaan, en daar kreeg ik een grote VO-school in mijn takenpakket. Ik had daarnaast ook een aantal basisscholen onder mijn hoede. Dat deed ik tot een half jaar geleden, toen ik de overstap maakte naar de functie van senior. Het leuke van het leerplichtwerk is dat het zo veelzijdig is. Je hebt met heel uiteenlopende onderwerpen te maken. Zo ben ik bijvoorbeeld lid van de werkgroep vrijstellingen en absoluut verzuim (Amsterdamse kinderen zonder schoolinschrijving). Het is een mooie afwisseling.

Vrijstellingen
Dat is er in verschillende categorieën. Artikel 5 sub A bijvoorbeeld voorziet in vrijstelling wanneer een kind een handicap of beperking heeft waardoor het geen onderwijs kan volgen. Een onafhankelijk arts van de GGD doet dan een onderzoek naar wat mogelijk wel kan. Wanneer het niet mogelijk blijkt om onderwijs te volgen dan is het uiteindelijk de leerplichtambtenaar die de vrijstelling verleent. Dan hebben we sub C, vrijstelling van onderwijs vanwege schoolbezoek in het buitenland. Dat komt veel voor. Als een gezin bijvoorbeeld tijdelijk naar het buitenland gaat. Ik zie op dit moment een enorme toename in het aantal aanvragen. Misschien dat mensen na corona en de reisbeperkingen een keer een lange reis willen maken, nu het weer kan? Of het digitale werken zorgt er wellicht voor dat ouders ook vanuit het buitenland hun werk kunnen doen? Het betekent niet, dat een kind in tussentijd geen onderwijs hoeft te volgen. We checken dat door een inschrijvingsbewijs van een buitenlandse school te vragen. Aan het einde van de periode van vrijstelling willen we vervolgens een verklaring zien dat het kind daadwerkelijk onderwijs heeft gevolgd.

Ingewikkelde casussen
Artikel 5 sub B is voor ons vrij arbeidsintensief. Hierbij gaat het om vrijstelling van onderwijs op grond van levensovertuiging. Ouders doen een kennisgeving wanneer zij voor hun kind geen geschikt onderwijs kunnen vinden. Ja, best ingewikkeld, en ook actueel. In de afgelopen jaren is er twee keer een wetswijziging ingediend, maar van behandeling in de Tweede Kamer is het niet gekomen. In veel gevallen zit een kind thuis, en dan hebben wij er geen zicht op of ze daadwerkelijk onderwijs volgen. We hebben ook geen zicht op de ontwikkeling van het kind, al komen deze ouders soms wel bij de GGD. Ook zijn sommige ouders aangesloten bij een stichting voor thuisonderwijs. De wet brengt geen uitkomst in dergelijke gevallen. In Amsterdam hebben wij om die reden onze werkwijze aangescherpt. We zoeken contact met de ouders en vragen door op mogelijk alternatief onderwijs en op de bezwaren van de ouders. Sinds deze aanscherping

spreken we veel meer ouders die een kennisgeving deden. We krijgen hierbij meer dan eens te horen dat ouders zich door ons gehoord voelen.

Mijn rol als senior

Ik ben in mijn rol als senior zowel praktisch als analytisch ingesteld en daarmee kan ik vaak de vertaalslag van theorie naar praktijk maken. Iedere leerplichtambtenaar is aan een senior gekoppeld, iemand die kan meedenken bij ingewikkelde casussen, vrijstellingen en verlofaanvragen. Als senior ben je ook vraagbaak en breng je nieuwe collega's de kneepjes van het vak bij. Daarnaast hebben bij ons alle senioren een rol bij de verdere professionalisering van ons team. Dat is een belangrijk speerpunt, naast de wens om uniform te werken. In het veld pakken we signalen op en kijken of we daar iets mee kunnen. Wegblijven van school op paarse vrijdag bijvoorbeeld. Wij willen daar eenduidig in zijn als gemeente. Voorheen leverde dat soms ingewikkelde vragen op. Daarom hadden we dit jaar een telefoonlijn ingesteld waar scholen terecht konden met prangende vragen. We bleken ons voorwerk goed te hebben gedaan, want dit keer kregen we geen enkel telefoontje!

Samen voor aanwezigheid

In het geval van de paarse vrijdag was er destijds veel commotie in mijn beleving door uitingen op social media. Als je ouders uitlegt wat je met zo'n onderwerp doet op school, hoe je daar met kinderen over praat, dan begrijpen mensen het. Wat is werkelijk het probleem? Zet daar op in, daarmee krijg je kinderen terug naar school! Bij ingewikkelde casussen probeer ik altijd naar het hele verhaal te kijken, zonder oordeel. Nee, ook ik ben niet die strenge leerplichtambtenaar geworden. Ik vraag altijd eerst aan een leerling of een ouder hoe het met hem of haar gaat. Een kind is meer dan zijn of haar verzuimoverzicht. Persoonlijke aandacht staat bij mij voorop. Daar ligt voor mij de ingang/sleutel tot het oplossen van het verzuim. En dat doe ik natuurlijk niet alleen. We doen het samen met alle betrokken professionals in de keten. Alleen samen krijgen we dit voor elkaar.

2.6 Handhaving

In deze paragraaf beschrijven we de ontwikkelingen en resultaten rondom de processen-verbaal en HALT-afdoeningen.

Verzuim kan leiden tot handhaving door Leerplicht. Leerplicht kan een jongere verwijzen naar Bureau Halt. Dit gebeurt wanneer het verzuim aanhoudt en als er geen andere zorgen zijn rond de betreffende jongere. Bureau Halt bespreekt het spijbelgedrag met de jongere en bekijkt wat een passende straf is om het verzuim te stoppen. Als het om ernstig, herhaald verzuim gaat of om absoluut of luxe verzuim, kan een justitieel proces-verbaal worden opgemaakt tegen een jongere en/of de ouder.

Het aantal processen-verbaal dat is opgesteld in schooljaar 2022-2023 is 245. Het aantal absoluut verzuim en luxe verzuim processen-verbaal dat is opgesteld in schooljaar 2022-2023, is hoger dan het schooljaar daarvoor. Het aantal processen-verbaal dat voor relatief verzuim is opgesteld is lager dan het voorgaande schooljaar.

Leerplicht werkt intensief samen met het Openbaar Ministerie en de Raad voor de Kinderbescherming met als doel het leerrecht voor het kind en de jongere te waarborgen. In het schooljaar 2022-2023 werkt Leerplicht onder andere aan het opzetten van een werkinstructie en verbeterslag op de herstelverzoeken van de processen-verbaal, met als doel de kwaliteit van de processen-verbaal te verbeteren.

Het volgen van onderwijs is essentieel voor de ontwikkeling van een kind en jongere voor het verwerven van een goede plek in de maatschappij. Structureel verzuim kan een voorbode zijn van (ernstige) gedragsproblemen en leidt niet zelden tot criminaliteit. Ook kan schoolverzuim de voorbode zijn van voortijdige schooluitval, waardoor jongeren het onderwijs verlaten zonder diploma en/of startkwalificatie voor de arbeidsmarkt. Werkloosheid of uitkeringsafhankelijkheid kunnen het gevolg zijn. Door onder andere. interventies als een proces-verbaal in te zetten, kan dit voorkomen worden.

Tabel 13: Ontwikkeling leerplichtigen met proces-verbaal en afdoening Halt naar verzuimsoort

		2018-2019	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023	Toe-/afname
16 uur	Verzuim	3307	2807	2982	3301	3285	-0,5%
	Halt	46	30	21	26	20	-23,1%
	Proces-verbaal	180	86	81	111	89	-19,8%
Verbaliseringspercentage		5,4%	3,1%	2,7%	3,4%	2,7%	
Luxe	Verzuim	719	535	202	498	474	-4,8%
	Proces-verbaal	155	152	31	130	132	1,5%

Verbaliseringspercentage		21,6%	28,4%	15,3%	26,1%	27,8%	
Absoluut	Verzuim	896	554	520	900	1077	7,1%
	Proces-verbaal	5		3	2	4	100,0%
Verbaliseringspercentage		0,1%		0,1%	0,1%	0,1%	

2.6.1 [VERHAAL 6] Mirjam Vonk (Samen voor aanwezigheid) [Beeld:

"Ik ben, onder meer, Jeugdofficier van Justitie en ook portefeuillehouder 'Leerplicht'. Ik fungeer parket-breed als vraagbaak voor mijn collega's en doe dat samen met twee parketsecretarissen. Zij beoordelen de binnengekomen zaken en zorgen er onder meer voor dat ik goed voorbereid naar de zitting kan. Bij lastige zaken is er altijd overleg. Ook leerplichtambtenaren weten ons te vinden - en ook met hen denken wij geregeld bij ingewikkelde casussen mee. Zelf doe ik veel leerplichtzittingen. Het onderwerp ligt mij na aan het hart. Als het ons lukt om met elkaar het verzuim tijdig aan te pakken, dan kunnen we een hoop ellende voor zijn. Ik doe ook strafzittingen voor jeugdigen bij de kinderrechter. En ook daar zie ik hoeveel narigheid er in het leven van jonge mensen kan spelen, maar juist bij leerplichtzittingen komt dit wel heel sterk tot uiting!"

Adequate werkwijze
"In samenwerking met Leerplicht Amsterdam probeert het Openbaar Ministerie (OM) het verzuim van jongeren aan te pakken. Van verschillende kanten horen wij dat er behoorlijk wat verzuim speelt. Om die reden willen wij de aanpak daarom graag verder intensiveren. Daar zijn alle ketenpartners het over eens. We willen dit in een zo vroeg mogelijk stadium doen, om erger te voorkomen. Dat zie ik als een belangrijke taak."

Overleg
"Om goed met elkaar af te stemmen, moet je met elkaar in dialoog blijven. Dat doen we bijvoorbeeld tijdens het kwartaaloverleg met Leerplicht Amsterdam. De Raad voor de Kinderbescherming is daar ook bij aanwezig. Belangrijke onderwerpen en eventuele knelpunten worden dan besproken. Binnen het OM heb ik ook veelvuldig contact met onze afdeling Beleid & Strategie. Met de collega's aldaar én met de landelijk jeugdofficier spreken we over ingewikkelde en meer beleidsmatige (landelijke) kwesties."

Preventie met Gezag
"Een preventieve aanpak met als doel de voedingsbodem voor georganiseerde en ondermijnende (drugs)criminaliteit weg te nemen. Ook vanuit de Jeugdportefeuille wordt met vrijgekomen middelen geïnvesteerd in de aanpak van schoolverzuim. Een mooie stap! We zien namelijk dat de jongeren die zich bezighouden met bijvoorbeeld het ophalen van drugs uit de havens (de zogenaamde 'uithalers') veelvuldig verzuimen. We weten inmiddels ook dat verzuim een voorbode voor crimineel gedrag kan zijn. Daar moeten we dus zeer alert op zijn met elkaar en ook hier slaan we de handen ineen. "

Erger voorkomen
"Dat is natuurlijk een belangrijke reden waarom wij met elkaar het werk moeten doen. Om niet alleen de overlast aan te pakken en de maatschappij te beschermen maar, met betrekking tot dit laatste, ook de jongeren zelf. Amsterdam maakt daarbij onder meer gebruik van de zogenaamde groepsaanpakken. Nieuw bij de groepsaanpak in de Diamantbuurt is dat daar inmiddels ook de leerplichtambtenaar aan tafel zit. Hopelijk lukt dit in de toekomst ook bij de andere aanpakken. Dat zie ik echt als winst. "

Werkgroep samenwerking Leerplicht en Jeugd&Veiligheid
"J&V wil de samenwerking tussen Leerplicht en J&V versterken. Het OM gaat hierbij ook meedenken en in overleg bekijken welke thema's en onderwerpen op de agenda moeten komen."

De Leerplichtdag: een samenwerking tussen Leerplicht en het OM
"Een heel goed initiatief van Leerplicht Amsterdam in mei 2022. Het nieuwe proces-verbaal en de kwaliteit ervan stonden centraal. Alle ketenpartners waren hierbij aanwezig. Er was een mooi programma opgesteld en de leerplichtambtenaren konden niet alleen hun vragen kwijt maar konden ook deelnemen aan een aantal werkgroepen. De dag was mede bedoeld om de lijnen met elkaar nog korter te maken en de werkprocessen verder te verbeteren. Het was beslist een succes."

De opleiding voor nieuwe leerplichtambtenaren
"Ook daar dragen we vanuit het OM, samen met de rechtbank, aan bij. Zowel de kantonrechter als de Officier van Justitie vertellen over hun rol bij de aanpak van verzuim en er wordt een zitting nagespeeld. Want wat gebeurt er nu eigenlijk tijdens die rechtszaak? Waar wordt, los van het proces-verbaal, rekening mee gehouden en wat is er nodig om tot een juiste beslissing te komen? Leerplichtambtenaren werken met de zogenaamde MAS methodiek. Eerst wordt gekeken of het verzuim met bijvoorbeeld vrijwillige hulpverlening kan worden teruggedrongen. Zelf ben ik een voorstander van het zogenaamde 'tweesporenbeleid' door niet te lang te wachten met het opmaken van een proces-verbaal als het verzuim maar blijft doorgaan en de vrijwillige hulpverlening niet voldoende op gang komt. Te lang wachten kan er ook toe leiden dat de jongere op zitting nergens meer aan mee wil werken."

Een passende straf
"Leerplichtambtenaren zijn soms sceptisch over de straf die door de kantonrechter wordt opgelegd. Ik nodig leerplichtambtenaren daarom altijd uit om naar de zitting te komen en te kijken hoe het eraan toegaat. De eis van de Officier van Justitie en de straf van de kantonrechter zijn eigenlijk altijd op maat. Tijdens de zitting wordt er geprobeerd een gesprek met de jongere en ouders tot stand te brengen. We zoeken met nadruk de verbinding. Als dat laatste lukt en men begrijpt dat schoolgang echt belangrijk is, geeft dat veel voldoening."

De buurtrechter
"Buurtrechtspraak in de wijk Venserpolder. Ik ben één van de twee officieren die daar, in het wijkcentrum aan de Albert Camuslaan 38, zittingen doen. Bijzonder is ook dat de buurtrechter daarbij preventieve gesprekken voert met de jongeren die verzuimen. Dit gebeurt op initiatief van de leerplichtambtenaar die hierbij ook aanwezig is. Naast ouders zijn eventuele hulpverleners ook van harte welkom. De rechter, iemand met een zeker gezag, kan uitleggen waarom schoolgang belangrijk is. Met elkaar wordt besproken wat de jongere nodig heeft om weer goed naar school te gaan. Deze gesprekken zijn succesvol gebleken. In de meeste gevallen is de schoolgang weer op gang gekomen en kon het opmaken van een proces-verbaal achterwege blijven."

Samen voor aanwezigheid
"Met preventie als de sleutel. En met de nadruk op 'samen'. We moeten het echt met elkaar doen. Dit begint met het melden door de scholen, de daaropvolgende bemoeienis van Leerplicht en het eindigt soms op zitting bij de kantonrechter en mij. Daarna gaat

Jeugdbescherming er regelmatig mee verder als de jongere naast een straf ook een maatregel 'Toezicht en begeleiding' krijgt opgelegd. Ik probeer dan goed uit te leggen wat ze hieraan kunnen hebben, dat er veel hulpverlening mogelijk is voor minderjarigen en dat dit allemaal veel minder is als ze eenmaal volwassen zijn."

2.7 Deurbezoeken

In deze paragraaf beschrijven we de ontwikkelingen en resultaten rondom de deurbezoeken.

Leerplicht heeft ieder kind en/of jongere in beeld. Leerplicht is onmisbaar bij het bewaken van het recht op onderwijs en de ontwikkeling van de jonge Amsterdammer. Het komt echter voor dat de leerplichtambtenaar geen contact krijgt met het kind en/of jongere en de ouders en dat de begeleiding dreigt te stagneren. De leerplichtambtenaar kan dan een deurbezoek aanvragen bij het team Ondersteuning en Assistentie van Leerplicht.

Deze deurbezoeken worden uitgevoerd door de leerplichtassistenten. De leerplichtassistenten handelen in opdracht en ter ondersteuning van de leerplichtambtenaar. De leerplichtassistenten brengen in koppels een deurbezoek aan de leerlingen en studenten en diens ouders om vast te stellen of de leerlingen en studenten en zijn/haar ouders op het bij Leerplicht bekende adres verblijven. In dat geval wordt vervolgens het contact met de leerplichtambtenaar hersteld.

In het schooljaar 2022-2023 zijn 1682 deurbezoeken aangevraagd door de leerplichtambtenaren. Dit is een daling van 2,7% (47) ten opzichte van het schooljaar 2021-2022. Hiervan zijn 1006 bezoeken gerelateerd aan absoluut verzuimbegeleiding en 676 aan relatief verzuimbegeleiding Bij 45,7% (769) van alle deurbezoeken is resultaat geboekt en heeft de leerplichtassistent een bewoner gesproken. Hiermee vergroten we de kans dat de leerplichtambtenaar in contact komt met de ouders/verzorger met als uiteindelijke doel om het kind en de jongere verder te begeleiden. De leerplichtassistenten hebben van alle deurbezoeken in 54,3% (913) van de gevallen niemand thuis getroffen. Wanneer de leerplichtambtenaar hierna twijfels heeft over de rechtmatige inschrijving of verblijf op het adres, start de afdeling Dienstverlening een onderzoek naar de rechtmatigheid van de inschrijving in de Basisregistratie Personen (BRP). Gedurende het schooljaar 2022-2023 zijn er vanuit Leerplicht 245 aanvragen gedaan voor het onderzoek naar rechtmatigheid van inschrijving (adres in onderzoek).

Figuur 6: Aangevraagde deurbezoeken 2022-2023

Totaal	1682
AV	1006
RV	676

Figuur 7: Resultaat deurbezoeken 2022-2023
Deur opengedaan

	Ja	**Nee**
AV	474	544
RV	295	369

2.8. [LET OP: Citaten in kaders door het 'magazine' heen] Citaten respondenten

Verhaal 1: Algemene kerngetallen (Othalia Sordam)

- ''Het verwonderde me dat de toon van de gesprekken totaal niet intimiderend was. Er was heel veel aandacht voor mijn persoonlijke situatie.''
- ''De Leerplichtambtenaar voerde het gesprek op een goede manier. Dat is ergens wel binnen gekomen bij mij. Het heeft me aan het denken gezet."
- ''Ik was daarmee de eerste mbo student die bij leerplicht stage mocht lopen. Ik voelde me vereerd. Maar zij zagen iets in mij.''
- ''Na mijn afstuderen? Misschien wel een baan bij de gemeente Amsterdam. Ik heb er goede herinneringen''.

Verhaal 2: Thuiszitters (Faisal Ahmadali)

- "Bij het samenwerkingsverband heb ik de laatste jaren vooral kinderen en gezinnen met complexe problematiek begeleid. Hieronder veel langdurig thuiszitters''
- ''We blijken heel slecht in staat om buiten kaders te handelen al proberen we wel op die manier te denken. Maar het een met het ander verbinden lijkt vervolgens een brug te ver."
- ''Alleen met vertrouwen bereik je iets in dit vak. Valt dat weg, dan raakt een gezin in veel gevallen uit beeld en stapelen problemen zich alleen maar verder op''

Verhaal 3: Absoluut verzuim (Marlies Oonk en Pascal Riet)

- '' "De wachtlijsten bij jeugdzorg zijn een grote bedreiging voor de ontwikkeling van veel van onze kinderen. Een kind dat extra zorg en aandacht nodig heeft, kan dat niet altijd op het juiste moment krijgen''.
- ''Als school moeten wij op onze ketenpartners aankunnen. We zien veel goede wil bij onze samenwerkingspartners. Maar soms is het eenvoudigweg allemaal te veel''.
- "We zien het op veel manieren terug in gedrag van ouders en kinderen. Door langdurig onderwijs op afstand nemen mensen het minder nauw met de schooltijden. Op tijd komen lijkt weinig prioriteit te hebben''.
- "Misschien is het wel een kwestie van duidelijk rollen afbakenen. We werken goed samen met leerplicht, maar wat is precies de rol van de leerplichtambtenaar en waar ligt precies zijn bevoegdheid? Duidelijke taakafbakening kan laten zien waar iedereen van is. Dan is dat voor iedereen maar duidelijk!"

Verhaal 4: Absoluut verzuim (Evelien Mulder)

- ''De leerplichtambtenaar is liefst ook enkele dagdelen fysiek aanwezig op scholen. Dat is belangrijk als je wilt inzetten op preventie voor uitval''
- ''Simpelweg er zijn, aanspreekbaar zijn, het gezicht in de school zijn, dat maakt de afstand klein en dat wordt enorm gewaardeerd. Een oud-collega van mij zei altijd: 'Vissen van je op zee.' Dat is me altijd bijgebleven en daarom vind ik aanwezigheid op scholen ook zo belangrijk''.
- '' Om een jongere op de rit te houden, is het nodig je netwerk te kennen en snel te kunnen schakelen. We lopen vaak tegen complexe problemen op''.

Verhaal 5: Vrijstellingen (Selda van Geene - Demirci)

- ''Het leuke van het leerplichtwerk is dat het zo veelzijdig is. Je hebt met heel uiteenlopende onderwerpen te maken. Zo ben ik bijvoorbeeld lid van de werkgroep vrijstellingen en absoluut verzuim (Amsterdamse kinderen zonder schoolinschrijving). Het is een mooie afwisseling''.
- ''Daarnaast hebben bij ons alle senioren een rol bij de verdere professionalisering van ons team. Dat is een belangrijk speerpunt, naast de wens om uniform te werken. In het veld pakken we signalen op en kijken of we daar iets mee kunnen''.
- '' Als je ouders uitlegt wat je met zo'n onderwerp doet op school, hoe je daar met kinderen over praat, dan begrijpen mensen het. Wat is werkelijk het probleem? Zet daar op in, daarmee krijg je kinderen terug naar school!

Verhaal 6: Handhaving (Mirjam Vonk)

- ''We willen er in een zo vroeg mogelijk stadium bij zijn, om erger te voorkomen. Dat is eigenlijk de kern van ons werk."
- "Om goed met elkaar af te stemmen, moet je met elkaar in dialoog blijven. We wisselen met grote regelmaat uit, per mail, per telefoon''.
- '' Verzuim kan een voorbode voor crimineel gedrag zijn. Daar moeten we dus zeer alert op zijn met elkaar''.
- '' Ik ben een groot voorstander van tweesporenbeleid. Als een gezin of een jongere niet vrijwillig meewerkt, moet je uiteindelijk een daad stellen en een proces verbaal geven''.
- ''Ik nodig leerplichtambtenaren daarom altijd uit om naar de zitting te komen en te kijken hoe het er toegaat. Wij geven in ieder individueel geval een passende straf''.
- '' "Met preventie als de sleutel. En met nadruk: samen. Geen enkele ketenpartner kan dit vraagstuk in zijn eentje oplossen. Het begint met de school. Soms eindigt het bij mij ter zitting''.

3 Speerpunten

Leerplicht zet in het schooljaar 2023-2024 in op de volgende speerpunten:

1. Verminderen absoluut verzuim en thuiszitters
   Door middel van:
- Een verbeteraanpak waarin Leerplicht samenwerkt met de Samenwerkingsverbanden Passend Onderwijs, de GGD en de Ouder- en Kind Teams (OKT) om schoolaanwezigheid te bevorderen.
- Doorontwikkeling en implementatie werkwijze absoluut verzuim.

2. Goede samenwerking met scholen en partners
   Door middel van:
- Preventieve spreekuren op een aantal scholen.
- Het structureel voeren van start- en eindgesprekken.
- Een bereikbare en benaderbare leerplichtorganisatie.

3. Verzuim mbo
   Door middel van:
- Jaarlijkse gesprekken met mbo-opleiding, waarbij aanpak verzuim een onderdeel is.
- Intensievere samenwerking tussen mbo-instelling en Leerplicht bij bovenleerplichtige jongeren die ongeoorloofd verzuimen.
- Specialisatie leerplichtambtenaar voor het mbo.
- Fysieke aanwezigheid van jongerenadviseurs van het Jongerenpunt om jongeren die dreigen uit te vallen te begeleiden.

4. Bedrijfsvoering
   Door middel van:
- Modernisering ERISA.
- Herijking visie Leerplicht.
- Aantrekken nieuwe medewerkers.
- Normering taken leerplichtambtenaar.

4 Begrippenlijst

Wettelijk ongeoorloofd verzuim
We spreken van verzuim als een kind of jongere zonder startkwalificatie zonder geldige reden afwezig is.

Leerplichtig
Alle kinderen tussen 5 en 16 jaar die in Nederland wonen zijn leerplichtig.

Kwalificatieplichtig
Een jongere tussen de 16 en 18 jaar die nog geen startkwalificatie heeft behaald, is kwalificatieplichtig.

Startkwalificatie
Een startkwalificatie is een (minimaal) een diploma havo, vwo of mbo (minimaal niveau 2).

Voortijdig schoolverlaten
Voortijdig schoolverlaten is het verlaten van school zonder een startkwalificatie (havodiploma, vwo-diploma of diploma op mbo-niveau 2, 3 of 4). Het gaat om kinderen en jongeren tussen de 12 en 23 jaar.

Bovenleerplichtig
Alle jongeren tussen 18 en 23 jaar die in Nederland wonen en geen startkwalificatie hebben.

Relatief verzuim
Er is sprake van relatief verzuim als leer- of kwalificatieplichtige kinderen of jongeren ingeschreven staan op school, maar gedurende de schooltijd verzuimt. Ook veel veelvuldig te laat komen kan hiertoe worden gerekend. Scholen zijn op grond van artikel 21 van de Leerplichtwet verplicht om wettelijk verzuim te melden.

Absoluut verzuim
Er is sprake van absoluut verzuim als een kind of een jongere geen inschrijving heeft op een school en ook geen vrijstelling heeft.

Nieuwkomers
Nieuwkomers zijn vluchtelingen of immigranten die naar Nederland komen voor werk of hun partner.

Langdurig relatief verzuim
Er is sprake van langdurig relatief verzuim als een kind of een jongere minimaal vier aaneengesloten schoolweken continu afwezig is. De scholen zijn verplicht om dit als Langdurig Relatief Verzuim te melden.

Luxe verzuim
Ongeoorloofd verzuim rondom de schoolvakanties.

Vrijstelling van Leerplicht
In de Leerplichtwet is een aantal criteria opgenomen op grond waarvan vrijstelling van de leerplicht kan worden aangevraagd. De zijn:

- Vrijstelling artikel 5 sub a: vrijstelling om lichamelijke of psychische redenen.
- Vrijstelling artikel 5 sub b: vrijstelling op basis van bedenkingen tegen de richting van het onderwijs.
- Vrijstelling artikel 5 sub c: vrijstelling op basis van een inschrijving op een school in het buitenland.
- Vrijstelling artikel 15: vrijstelling wegens het volgen van ander onderwijs, bijvoorbeeld een bedrijfsopleiding of een speciale vakopleiding.

Recidive
Een kind of jongere met meer dan één wettelijke verzuimmelding bij Leerplicht.

RMC (Doorstroompunt) Wet- en regelgeving
Met ingang van 1 januari 2002 is de Wet houdende regels over de Regionale Meld- en Coördinatiefunctie Voortijdige Schoolverlaten in werking getreden. In de wet is vastgelegd dat het bestrijden van voortijdig schoolverlaten een gezamenlijke taak is van de schoolbesturen en de gemeente. Vanaf 1 januari 2002 zijn de schoolbesturen verplicht om voortijdig schoolverlaters te melden bij de gemeente.

Speciaal Onderwijs
In het speciaal onderwijs krijgen kinderen meer aandacht en ondersteuning dan in het reguliere (gewone) onderwijs. Vanuit het speciaal onderwijs kunnen leerlingen soms instromen in het reguliere onderwijs of doorstromen naar een reguliere vervolgopleiding.

Start en eindgesprekken
Bij de start van het nieuwe schooljaar vindt op iedere school een startgesprek plaats. Tijdens dit gesprek worden er duidelijke werkafspraken vastgesteld. Aan eind van worden deze afspraken geëvalueerd. De start- en eindgesprekken bevorderen de kwaliteit van het werk en optimaliseren de samenwerking tussen school en Leerplicht.

5 Colofon

Afdeling Onderwijs
Team Leerplicht
Gemeente Amsterdam

Tekstverhalen en redactie: Communicatie Leerplicht, Gemeente Amsterdam
Cijfers: Afdeling Onderwijs Amsterdam
Vormgeving: Lassooy Design

De beelden bij de verhalen zijn willekeurig gekozen.

6 Contact

Website: Amsterdam.nl/Leerplicht
Telefoon: 020 – 2518010
E-mail:
Postadres: Afdeling Onderwijs - Leerplicht, Postbus 1840, 1000 BV Amsterdam.

Februari 2024